

EDINOST

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

Oglasi se računajo po tarifi v petitar; za naslove z debelimi črkami se plačuje prestop, kolikor obsega navadnih vrstic; poslana osmrtnice in javnoizjavne, domaći oglasi itd. se računajo po pogodbi.

Vsi dopisi naj se pošiljajo uredništvu: ulica Cavoura št. 13. Vanko pismo mora biti frankovano, kar nefrankovano se ne sprejema. Kopije se ne vračajo.

Naročnino, reklamacije in oglase sprejema upravnništvo ulice Molina piccolo št. 3. II. nadst. Odpote reklamacije so proste poštnine.

V edinosti je moč!

„EDINOST“

Ishaja po trikrat na teden v šestih izdajah ob torkih, četrtek in sobotah. Zjutranje izdanje izhaja ob 6. uri zjutraj, večerino pa ob 7. uri večer. — Obojno izdanje stane: za jeden mesec . f. — 30, izven Avstrije f. 1.40; za tri mesece . f. — 90, izven Avstrije f. 4.20; za pol leta . f. — 1.80, izven Avstrije f. 8.40; za vsa leta . f. — 3.60, izven Avstrije f. 16.80. Na naročbe brez priložene naročnine se ne jemlje ozir.

Posamične številke se dobivajo v prodajalnicah tobaka v Trstu po 2 nč., izven Trsta po 3 nč. Sobotno večerino izdanje v Trstu 4 nč., izven Trsta 5 nč.

Častitim gg. naročnikom!

Prosimo č. gg. naročnike, ki še tega niso storili, da prej ko mogoče ponovno naročnino za zadnje četrtletje. One č. gg. naročnike, ki so na dolgu še za prejšnjo dobo, prosimo, da poravnajo dolg najkasneje do konca tega meseca, ker bomo drugače prisiljeni ustaviti jim list, pridržuje si iztirjati zaostalo naročnino drugim potem. Vsem smo poslali tirjalnice, iz katerih vsaki razvidi svoj dolg. Upravištvo

Demonstracije v Zagrebu.

Danes na vse zgodaj izvedeli smo iz Zagreba, da je po novem, po želji sedanjega zistema skranpan volilnem redu za občine hrvatske izvoljeni mestni zastop imenoval častnima občanoma — bana Khuena-Heder-varyja in ministra-predsednika ogrskega, grofa Banffyja, to poslušno figuro na šahovski deski žido-liberalizma madjarskega. Zajedno da jo madjarska večina mesta zagrebskega izjavila svoje ogorčenje na „grdi“ demonstracijah, ki so jih bili uprizarili te dni v Zagrebu hrvatski vseučiliščniki.

Kakor je ta vest gotovo značilna in — žalostna, vendar pa ni presenetila nikogar. Kdor mi je daje kruha, kdor me je ustvaril in kdor me vzdržuje, temu moram služiti — mislila si je menda madjarska večina v zastopu hrvatske prestolnice in obsodila je po višem ukazu dijaške protimadjarske demonstracije. Gospodje obsojajo dijaške demonstracije in hote preskrbeti sijajnega zadoščenja baje razžaljenemu narodnemu ponosu „bratskega jim naroda madjarskega“. Gospodje obsojajo demonstracije mlade vroče krvi, obsojajo nepremišljene improvizacije razvnetega dijaštva, obsojajo idealizmom nadahnjeno mladino, ker ni umela brzdati svojih ukoreninjenih čustev v trenutkih, na najdrznejši način po tujcih izzovane, torej opravičene nevolje. Ali krivo bi bilo misliti, da ti modri in postavni možje sploh obsojajo demonstracije; o ne, oni so skromni in mirni le tedaj, ko treba delati poklone madjarstvu, sicer pa se zelo bojijo in se ne plašijo niti — demonstracij, ako vedó, da napravijo s tem uslugo svojim gospodom in mojstrom.

Dá, naše trdno uverjenje je le to, da je najnovejši čin mestnega zastopa jako neumestna demonstracija, koja utegne postati nevarniša za odnošaje med Hrvati in Madjari, nego pa demonstracija, ki jo je nedavno uprizarila razžaljena mladina poleg spomenika onega mčza in junaka, ki je v burnem letu 1849 vodil sinove naroda hrvatskega v pokrajine južne Ogerske v boj za državo, kjer je tekla hrvatska kri v potokih proti onim — kdo so bili ti „oni“, ne treba praviti — ki so hoteli porabiti trenotek splošnega vrvenja po vsej Evropi, da bi porušili dinastijo Habsburgov.

Spomnili smo se teh zgodovinskih trenotkov, da lože pojмимо čustva, ki preš-

najo srce vsakega Hrvata, poznačočega — svojo najnovejšo zgodovino. Mi gotovo ne odobrujemo demonstracij sploh in ne odobrujemo tudi tiste, ki se je priredila te dni v Zagrebu, ali to poslednjo moramo mileje soditi, ako pomislimo na nečuten čin, da so malo ur poprej in tako rekoč v očigled spomenika bana Jelačića, te svetle zvezde v noveji zgodovini hrvatski, do smrti pretepal hrvatsko kri srditi potomci onih, radi kojih je morala nekda teči ista hrvatska kri v potokih.

Kakor rečeno: ako tudi nikakor ne moremo odobravati večkrat omenjene demonstracije, vendar pa so v opravičene dijakom na strani: zgodovinski spomini na burne čase, koje spomine so še posebno osvežili oni madjarski drzneži, ki so na hrvatski zemlji brutalno napali hrvatske dijake in so nadaljevali svoje grozodejstvo še potem, ko so njih žrtve že ležale v nezvesti na tleh. To vse si moramo utisniti v razum in v srce, in ne smemo pozabiti, kako lahko je razburljiva duša ognjevitiga mladenca, ako hočemo, da nam živo stopi pred oči, kako so vsled onega madjarskega napada vstrepečala srca akademične mladine hrvatske. In ko je zaplapolalo v duši mladiča, potem mlada kri nima časa premišljati o posledicah, ampak pojavlja se z elementarno silo, kar je vrelo v srcu. Tako mora soditi vsak razumen človek o dijaški demonstraciji v Zagrebu proti madjarski zastavi; in če tudi dijaki niso opravičeni, vendar je gotovo, da zaslužijo najmileje sodbe. Pri takem razumevanju stvari je naravno, da so se nam kar ježili lasje, ko smo čitali te dni, da je radi one demonstracije zaprtim dijakom pričakovati večletnega zapora radi zločinstva, vsled katere kazni bi bili za vedno izključeni iz vseh visocih šol Avstro-Ogerske, ali z drugimi besedami: uničena bi bila cela vrsta nadobudnih ekzistencij radi dogodkov, koje so po velikem delu zakrivil — drugi. To bi bilo vendar predrago zadoščenje baje užaljenemu ponosu Madjarov.

Demonstracijo dijakov moramo torej soditi tako, kakor treba soditi nepremišljene čine globoko užaljene mladine; ali kako naj sodimo najnovejši čin večine mestnega zastopa zagrebskega? Gospóda naj se nikar ne varajo: se svojim poklonom pred madjarsko nadutostjo so še bolj zastrupili odnošaje med narodom hrvatskim in madjarskim. V istem hipu, ko dajejo zadoščenje baje užaljenemu ponosu madjarskemu, zadeli so na najobčutljivšim mestu čast in ponos svojega lastnega naroda. Tega jim ne pozabi narod hrvatski! Ne mislimo pri tem, na one odvisne čete volilcev, ki sestavljajo na voliščih madjarske večine, ampak mislimo na one sloje naroda, ki še smejo misliti in čustvovati po hrvatski. V srcih nezavisnega

staneš zopet — in jaz bom beračici na ljubo tudi berač!

Pripovedal je dalje, ali Klarica ni več slišala. Zgrudila se je zraven postelje, kjer je spalo dvoje otročičev: hčerka po ranji in njeni sinček.

Že je bilo precej mračno v sobi, ko se je Klarica nekoliko zavedla iz omedlevice. Takó, kakor je bila opravljena, ležala je na postelji. Poleg nje sedela je pestunja in počasi zibala otroka.

„Kje sem?“ vprašala je Klarica šepetaje. „Doma, milostljiva gospa.“

„Milostljiva gospa! — Rekaj mi „nesrečnica, beračica“ — toda revščini moji se ne posmehuj in „milostljiva gospa“ mi ne rekaj! Spala sem le kratko, ali v tem kratkem spanju dospel je moj razum dalje, nego v dvajsetletnem bdenji. Oh, moj Bog! kaj vse se mi je sanjalo! Kje je moj mož?“

in zavednega naroda hrvatskega žgala bode kakor živi ogenj — najnovejša, ukazana madjarska demonstracija. Narod hrvatski je prelojaljen, da bi morda hotel na nasilen način reagovati proti tej zadani mu morálni zasušnici, ali spomin na ta dogodek ostane globoko zapisan v srcih — in ta spomin bode še bolj ogreneval odnošaje med Hrvati in Madjari. Po vsem tem lahko sodi vsakdo, koja demonstracija je bolj obžalovanja vredna: ali nepremišljene mladine, ali zrelih izkušenih mož, ki so brez vse potrebe demonstrirali proti svojemu narodu.

In ker že govorimo o demonstracijah v Zagrebu, povedati moramo tudi, kako mislimo o demonstraciji proti Srbom. Obžalujem o jo, ker je bila naperjena proti lastni krvi, obžalujemo tem bolj, ker ti dve veji jednega in istega naroda sti ločeni le po mrtvi črki, dočim so jim skupni: jezik, književnost, običaji in — krščanske tradicije. Seveda se je veliko grešilo in se še greši na obeh straneh. Kakor ne moremo razumeti nasprotstva Hrvatov proti cirilskim pismenkam — tej neporušljivi vezi vsega slovanstva — in proti cirilometodijskemu obredu, tako ne moremo razumeti slepega sovraštva Srbov proti državnemu pravu hrvatskemu, vsled katerega se vežejo Srbi po nekoč tudi s sovražniki slovanstva. Tega nasprotovanja Srbov ne moremo razumeti tem manje, ker bi se pod zaščito državnega prava in ob bratovski vzajemnosti tudi srbski živeli lahko razvijali kot enakoveljavni činitelji. Srbi naj se zavedo enkrat, da tudi tam, kjer se bili od Hrvatov morda izzvali na boj, ne smejo prekoračati mej med slovanstvom in neslovanstvom, sicer se ne bodo smeli čuditi, ako bodo jele med slovanstvom pojemati simpatije do njih. Nam krvavi srce ob tem prepiru, ko vemo, kaj bi bilo slovanstvo v Avstriji, ako ne bi imeli na severu poljskega šovinizma in na jugu hrvatsko-srbskega bratomornega boja!

Saj je v tem pogledu jako značilno, da je ves Slovanom neprijazni svet beležil demonstracije Hrvatov proti Srbom — vidnim zadovoljstvom, dočim se je razjaril še le potem, ko se je ost nevolje obrnila proti Madjarom. Tako vedenje nasprotnikov je zelo poučno: pravi nam, da si nasprotniki žele boja med Hrvati in Srbi; da, še več: da je ta boj celó važna postavka v njih računu. A mi Slovani se hočemo ničesar učiti iz računov naših nasprotnikov!

Politiške vesti.

V Trstu, dne 22. oktobra 1895.

Državni zbor. Danes se je torej sešla poslanska zbornica, da prične svoje jesensko

„Odšel je še pred večerom.“

„Kam?“

„Ne vém.“

„Ali ni nič tarna?“

„Ne.“

„Nekaj vendar.“

„To ste slišali sami.“

„Kaj?“

„No, da ste baje vi temu krivi, ali tako brezčutna nisem, da bi vam še enkrat ponavljala vsa očitovanja.“

„Kedo me je odnesel na postelj?“

„Jaz sama.“

„Kaj si mar vedela —?“

„Bila sem v kuhinji in čula zamolkel padec — in hitela semkaj.“

„Kaj je storil on?“

„Izišel je ves besen, pri vratih sva se srečala.“

„On mi torej ni prišel v pomoč?“

„Niti ozrl se ni na vas.“

zasedanje. Ali ne radi tega je današnji dan, skoro bi rekli, zgodovinske važnosti, ampak radi tega, ker z današnjim dnem stopi še le v svojo veljavo nova doba poljskega plemića Badenija. Do danes so bili načrti grofa Badenija poviti v tajinstven mrak, tako, da so se mu obešali na vrat toliko nemški liberalci, kolikor so ga smatrali svojim tudi konservativci. Danes pa se je nekoliko pridvignil zastor in poslanci so že čuli blagovestje nove dobe. Besede so že čuli, vprašanje pa je, dali bodo tudi bodoča dejanja odgovarjala današnjim besedam. To vprašanje je zelo važno zlasti pri nas v Avstriji. Saj smo doživljali, kakó so celó nemški liberalci vsikdar povdarjali spoštovanje temeljnih zakonov, dá: celó za jedine čuvarje avstrijske ustave so se proglasili, vendar jim ne storimo krivice, ako rečemo, da je ni stranke, ki bi bila toli lahkega srca teptala zakone, in ki bi bila toli drzno zatajevala določila iste ustave. Zato pa priporočamo in priporočamo našim poslancem, naj so previdni do skrajnosti, četudi bi današnje besede grofa Badenija odgovarjale njih nazorom o pravem avstrijskem ministerstvu. Vsakako naj čakajo dejanj — dokazov. V tem zmislu pozdravljamo z veseljem vest v današnjih listih, da slovenski nekoaliranci nikakor ne mislijo že sedaj na to, da bi se povrnili v klub konservativcev.

Sploh pa ne kaže slovenskim poslancem vezati se, dokler tudi klub konservativcev ne izjavi na obvezen način, da bo pri vsaki priliki in z vso zaresnostjo zastopal gmetne in duševne koristi onih, koje zasopajo čepeni tega kluba slovenske narodnosti.

V bodoči italijanski klub v poslanski zbornici na Dunaju baje ne hote vstopiti tržaški poslanci. Ako je to res, potem je že zdaj zgubljen oni efekt, kojega so bili nameovali gospóda. Današnji „Il Piccolo“ poroča namreč, da bi se bil imel že včeraj ustanoviti ta klub, kar pa se ni moglo zgoditi, ker so izjavili tržaški poslanci, da ne mogo pristopiti iz gospodarskih ozirov, češ, da jih skušnje uče, da so se tridentinski poslanci vsikdar kazali sovražne Tržačanom ob gospodarskih vprašanjih ter da so v tem pogledu vsikdar postopali soglasno se Slovani.

No, gospóda Burgstaller in Stalitz naj se le pripravita na hudo uro, ki se gotovo vsuje nad njiju glavama. Gosp. Burgstallerja ne rešijo celó vsi stotaki, darovani sanjem Italijanov o bodočem laškem vseučilišču, da ne bi padli sedaj po njem s kolci avite kulture. Pričakovati je torej precej ostrega domačega prepira med „Independentejevci“ in „Mattinoveci“. Vendar pa Italijanom ne treba, da bi si vso stvar jemali preveč k srcu; gospóda Rizzi-Bartoli in Burgstaller-Stalitz se

„Niti me pomiloval?“

„Ne.“

„Torej vendar niso bile sanje! Oh, moj dragi, ubogi Ciril! Ti si bil boljši, ti me nisi klet, ti si molil za mojo srečo še v najkru-tejši boli, ki sem ti jo pripravila; videla sem molitev na tvojih ustnicah pred kameniško cerkvijo, vedela sem, da so te rojaki le z silo postavili tje. Ošabnost in ljubezen spro-vajali sta v moji duši boj na življenje in smrt — in prva je zmagala. Od moje svatbe nisem več mislila na-te — zakonska zvestoba mi je to prepovedovala — danes prvokrat mislim na-te, prvokrat grešim proti svojemu možu. Proti soprogu? On sam me priganja k temu grehu. O Bog! odpusti mi moje slabosti, odpusti sren, katero se bojazljivo plazi okolo vrat izgubljenega raja, okolo groba najsvetejših občutkov! Odpusti mi, Ciril! bila sem otrok, smijala sem se krasni krsti, ne znajoča, da v njej počiva moja ljubezen!“ (Dalje prih.)

PODLISTEK.

Klarica iz farovža.

(Dalje).

Ko je Zemecki pripravil posestvo v dol-gove, in je skušal se izogniti očitanju vesti, bilo mu je do tega, da zvrne krivdo na drugega. Na koga? Na onega seveda, ki mu je bil najbliži.

Uboga Klarica!

Na njo je valil svojo nesrečo, ona je bila vzrok njegovim dolgovom, ona je bila baje vsemu kriva, on je baje delal vse le njej na ljubo. In začel ji je očitati svojo ranjco.

„Ta bila je v resnici vrla. Prinesla mi je dote nekoliko tisoč, ti ničesar, ona je go-spodarila z mojim premoženjem, ti pak si je zapravljala. Vsega si ti kriva! Videl sem, da se rada veseliš, pa sem ti omišljjal vese-lja za drage denarje. Bila si beračica, po-

